

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Iacobi Philippi Tomasini Sancti Georgij ab Alga Venetiarum Canonici Secularis De Donariis ac Tabellis Votivis Liber Singularis

Tomasini, Giacomo Filippo

Vtini, 1639

XXXIII. Vota pro Ægrotantium salute.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13253

ipsetum Faber lignarius Equum Durium doedale fabricauit Troianis exitialem, tum etiam Miles hostilis Urbis turratos muros ac vertices disturbauit, Simmia Rhodius suo Poematio inter Donaria celebrat. Qua de re in sui ad Securim Epei commentarij Cap. xi. eruditè admodum & diligenter primus nostri æui Philosophus Fortunius Licetus. Ita Hippocrates Cous, qui à medendi peritia diuinos honores meruit, membris fractis motisq; feliciter restitutis, Pausania teste in Phocæis, Apollini Delphico Sceleton æneum gratitudinis monumentum di cauit.

CAPVT XXXIII.

VOTA pro Egrotantium salute.

INter cætèra eorum frequentissima occurrunt Vota, qui morbis diuersis corporisq; vitijs affligebantur. Hi enim non secus ac naufragi ægritudinum imbribus variè iactati opem implorabant, receptaq; valetudine non modò grati animi indicio Vota soluebant, verùm qua etiam ratione id contigerat, tabulis significabant appensis Templorum parietibus. Tibullus Lib. i. Eleg. iij.

Iam posse mederi

Picta docet templis multa tabella tuis.

Etenim fides veterum monumentis accepimus, ægros in Æsculapij Fano non tantùm in Dilli Sospitatoris honorem, sed in Asclepiadarum quoq; gratiam sua nomina parietibus affixisse, iuxtaq; addidisse mali speciem, etiam secretioris; qualis ridicula Voti solutio apud Auct. Priap., nec fuisse, quibus profecerant, auxilia; atque inde natum esse mirandum Hippocratis Coi Opus, quod ei consentiente tot seculorum decreto diuini cognomen peperit. Nimirum, quæ ille veluti oracula inde pròdidit, summaq; ratione in præcepta digessit, experientia posteris longo usu confirmauit. Adcò religio in ma-
gi-

gisterium transijt, sine quo parum firma sunt mortalibus valetudinis præsidia, aut iucunda, cum
non viuere, sed valere vita.

Coniecturam hanc Eruditorum confirmauit elegantissima Mapheorum Tabula marmorea, quam insignis Polyhistor Medicus Hieronymus Mercurialis Gymnasticorum Lib. I. Cap. I. reliquit, quattuor Inscriptionibus notabilem. Quarum prima Curationem meo iudicio continet Homericam; Secunda & tertia Rationi & Experientiæ congruentem; Postrema verus Empiricam, quas supra Cap. VI I. dedimus.

Ægroti quippè ut olim apud Ægyptios & Babylonicos, referente Strabone Lib. I I I. & XVI. in publicis vijs disponebantur, sic apud Romanos non modò in publicas porticus deferebantur, teste Suetonio in Tiberio Cap. XI. Cuius consuetudinis rationem Plutarchus, in Libello, *An rectè dictum, latenter esse viuendum*, hanc optimè reddidit: *Prisci ægrotos suos in publico ponebant, ut prætereantium quiuis si quid vel ipse eodem morbo confluctatus, vel similiter laboranti opitulatus medela nosset, id ægrotanti significaret. aiuntq; artem hoc modo experientia adiuuante creuisse: Sed & in Templo Æsculapij ac Isis dormiebant, ut vel ab oraculo curarentur, aut per insomnia acciperent monita de morborum curatione.* Hinc in agri Bellunensis Vico Sebatione saxum:

A S C L E P I O

P. AELIVS. POLLIO

VISV. MONITVS

POSVIT

Et in marmore nuper apud Rhamusios Patauij nunc Atheeste in amœnissimo Illustrissimi Georgij Contareni omnis elegantie studiosissimi horto varijs Antiquitatum monumentis splendido.

ISIDI

SACRVM

EX. MONIT

EIVS. D. D

L. VA-

Iac. Phil. Tomafinus
L. VALERIVS
MEMOR
VI. VIR. AVG
L. D. P

Ita Galenus magnæ auctoritatis Medicus de Cur. per sangu.
miss. Cap. 23. *Monitus per quædam insomnia, quorum duo perspicuè mihi
visa sunt, accessi ad dextra manus arteriam. Et reliqua. Mox: Mi-
nister Dei Pergami diutino lateris cruciatu laborans liberatus est arteria in
summa manu incisa, aggressus & ipse illud insomnij monitu.*

Eo accedit Plautus in Curculione Act. 1. Scen. 1.

Ideò fit, quia hic leno egrotus in cubat

In Esculapij Fano.

Item Act. 2. Sc. 1.

Migrare certum est iam nunc è Fano foras.

Plutarchus in Lucullo: Troadem deuectus cum Veneris in Templo
contubernaret, dormienti ferunt nocte Deam in somnis visam dixisse &c.
Hinc scitè Petronius: Ipsa quidem illa nocte vexata tam periculoso in-
horru frigore, ut tertiana etiam impetum timerem. Et ideo medicinam som-
no petij, iussaq; sum vos perquirere.

Laborantes quippè varijs in Templis detinebantur, ut vi-
dere est apud Strabonem Lib. viii. Medicos verò in Æde Pa-
cis tantum disputasse remotis ægris, non sine ratione aduer-
sus Giraldum Lib. 1. De Dijs Gentium contendit Eruditissi-
mus Mercurialis Lib. 1. Cap. xiii.

Æsculapio quippè insigne erat extra Urbem in Insula Tibe-
rina templum à Romanis dedicatum. auctor est Liuius noster
Lib. x. dum ex Epidauro pestis leuandæ causa ille summa cum
veneratione eò translatus esset. Addit Suetonius in Clau-
dio Cap. 25. *Ægra & affecta mancipia in Insulam Æsculapij tædio me-
dendi imposta. Cur autem in Insula Templum ei dicatum, ex-
ponit Festus Pompeius Lib. ix. In Insula Æsculapio facta ædes fuit,
quòd egroti à medicis aqua maxime sustententur. Huic Deo Socrates
infirmus si conualesceret Gallum vouit, ut est apud Platonem
in Phædone. Festus verò affirmat Gallinas Æsculapio fuisse*

im-

immolatas: *Causam tetigit fortassis Plutare. de Pythiæ Ora-
culis, ubi ait: Gallus nuper manu Esculapij piæus matutinum tempus
significat, & Solis ortum appetentem.* Hunc Urbis Messanæ tutela-
rem fuisse ostendit Georgius Gualterus in Expositione In-
scriptionis ibidem repertæ, quam sic è Græco traduxit.

ÆSCVLAPIO

ET. HYGINÆ

SERVATORIBVS

VRBIS. TVTELARIBVS

Hinc lucem accipit in veteris fragmento elegans Romæ ti-
tulus:

PONTIFICIS VOTIS ANNANT DII ROMANÆ REIP.
ARCANAQ MORBIS PRÆSIDIA ANNANT. QVORVM NVTV
ROMANO IMPERIO REGNA CESSERE.

Huic nihil cedit vetus Inscriptio ad Urbem Regiensem in
Prouincia, qua Esculapio Deo ex voto aureum torquem ex
gemmis, Enchiridion argenteum, aliaq; dona oblata fuisse,
constat.

DEO.ÆSCVLAPIO.VALSIMPHORVS.ET.PROTIS SIGNVM.SOMNI
ÆREVM. TORQVEM. AVREVM. EX DRACVMCVLIS. † .. P. S 7 ...
ENCHIRIDION. ARGENT. P. S. ANABOLIVM. OB INSIGNEM
CIRCA. SE. NVMINIS. EIVS. EFFECTVM. V. S. L.

Febri verò inter alios affectus uni apud Romanos fabrica-
tam fuisse Aram credibile est, quòd nullus hoc ipso morbo vi-
tæ infensior aut frequentior, ut verè nunc DIVÆ, nunc
SANCTÆ, nunc MAGNÆ cognomen ei à veteribus fuerit
inditum. Zamosij indicio apud Transiluanos in saxo est.

FEBRI. DIVÆ. FEBRI

SANCTÆ. FEBRI MAGNÆ

CAMILLA. AMATA. PRO

FILIO. MALE. AFFECTO. P

Huius quoniam ea vis erat, tribus in locis Romæ colabatur;
in Palatio, in Area Marianorum monumentorum, & in sum-
ma parte Vicilongi, quo remedia deferebantur: quemadmo-
dum

dum diligenter satis ex Val. Maximo obseruauit Andreas Ful-
 tius Antiq. Rom. Lib. 1. pag. 65. & Lib. 11. pag. 101.

Nobilis hic mihi incidit Luciani historia, seu mavis fabula,
 quam in Philopseude de Statua quadam sic reliquit: *Multi an-
 te pedes eius oboli iacebant, ac alia quoq; numisma ita nonnulla argentea cera
 eius cruri affixa, laminaq; ex argento, vota alicuius, aut merces restituta sa-
 nitati eorum quos illa febre liberarat.* Plenè profectò & curiosè
 omnia, quæ ad superstitionis ritum spectant; quænam ea ta-
 men fuerit nulla mentio. Febris fuisse haud dixerim, quum
 solis ea Romanis in honore esset: quin potius Æsculapij, aut
 Hygiæ, cuius venerationem à Græcis institutam in confesso
 est.

Etsi verò, ut supra monuimus, à morbo superstites in tem-
 plo Æsculapij genus morbi pictum suspenderent, & qui nau-
 fragium euaserant, casum pictum in Templo Neptuni fige-
 rent, ut ad hunc locum notauit Britannicus; de recepto ta-
 men more ex Ægyptia superstitione, in templo quoque Isidis, cuius sa-
 cra præcipua veneratione in Vrbe colebantur, Tabellas ponebant, tanquam
 quæ mari periclitantibus opitularentur. Et mox: *Quare non immerito
 Ægyptus nauigium Isidis colit. Quin Europa in Tauro rapta fertur, id est,
 in navi Tauri figuram habente, auctore Fulgentio.*

His addas licet, in Isidis templo, quod cum Serapide com-
 mune habebat, loratas quoq; Tabellas ægrotantium, sed po-
 tissimum honori Serapidis, ut qui Medicinæ Deus, imo insti-
 tor. Is enim re vera primus pretio medicinæ artem exercuit,
 quæ primitus gratuita erat. M. Varro in Eumenidibus. *Ego
 Medicina Serapiutor.* Sic quidem legitur apud Nonium Marcel-
 lum Cap. xvii. num. 104. At doctissimus Turnebus Lib. 111.
 Cap. viii. Aduers. legit. *Ego Medicina à Serapiutor.* Idem M.
 Varro. *Hospes quid miras numo curaret Serapim? Quid? quasi non curet
 tantidem Aristoteles?* Huc quoq; spectat, illud M. Tullij Lib. 11.
 de Diuinatione. *Quid conuenit agros à coniectore somniorum potius
 quam à Medico petere medicinam. An Æsculapius, an Serapis potest præ-
 scribere per somnium curationem valetudinis?* Eodem certè Isidi cum
 Se-

Serapide habitos fuisse honores suadet vetus monumentum
Albæ Iuliæ in Transilvania erutum, cuius inscriptionem ad me
Roma misit nobilissimus Vir Io: Baptista Doni:

ISIDI. ET. SERAP.

SACRVM

EX. VOTO

PRO. FILIOLI. SALVTÆ

SVSCEPTA

SAVRANA. FECIT

Imo cognomen Magni meruisse indicat vetus fragmentum

PRO. SALVTÆ. IMP. CÆS

M. AVR. ANTONINI. AVG

PII. FEL. P. P

VOTO. SVSCEPTO

DEI. MAGNI. SERAPIDIS

TEMPLVM. COLUMNIS

.....

ORNARI

&c.

At quoniam nihil ad valetudinem magis confert quàm ani-
mi hilaritas, huius præses non ineptè dicebatur Serapis; quæ
nominis appellatione Ægyptij hilaritatem significabant. Quæ
enim latinis erant *hilaria*, Ægyptij vocabant *Sairen*.

Quis tamen Serapis fuerit ab eruditis dubitatum non mi-
ror, cum varia eius perh beatur origo. Alij nempe, Suida
teste, Iouem putabant, alij ut Archemachus Euboensis &
Heraclides Ponticus apud Plutarchum Lib. de *Iside & Osiride*,
Plutonem, seu Proserpinam, alij Iosippum, alij Nilum, alij
Apin Regem Memphios, cui Alexander templum erexisse
fertur. Mihi si quid in hac varietate diuinandum fuerit, magis
arridet Iulij Firmici sententia, ut vero similior: quam propter-
ea integram hic inferere libuit. *Ioseph est Iacobi filius, qui ob pud-
icitiam in carcerem missus, ereptus post interpretationem somnij, fuit parti-
seps regni: nam septem annorum collectis & seruatis frugibus, alterius se-*

A a

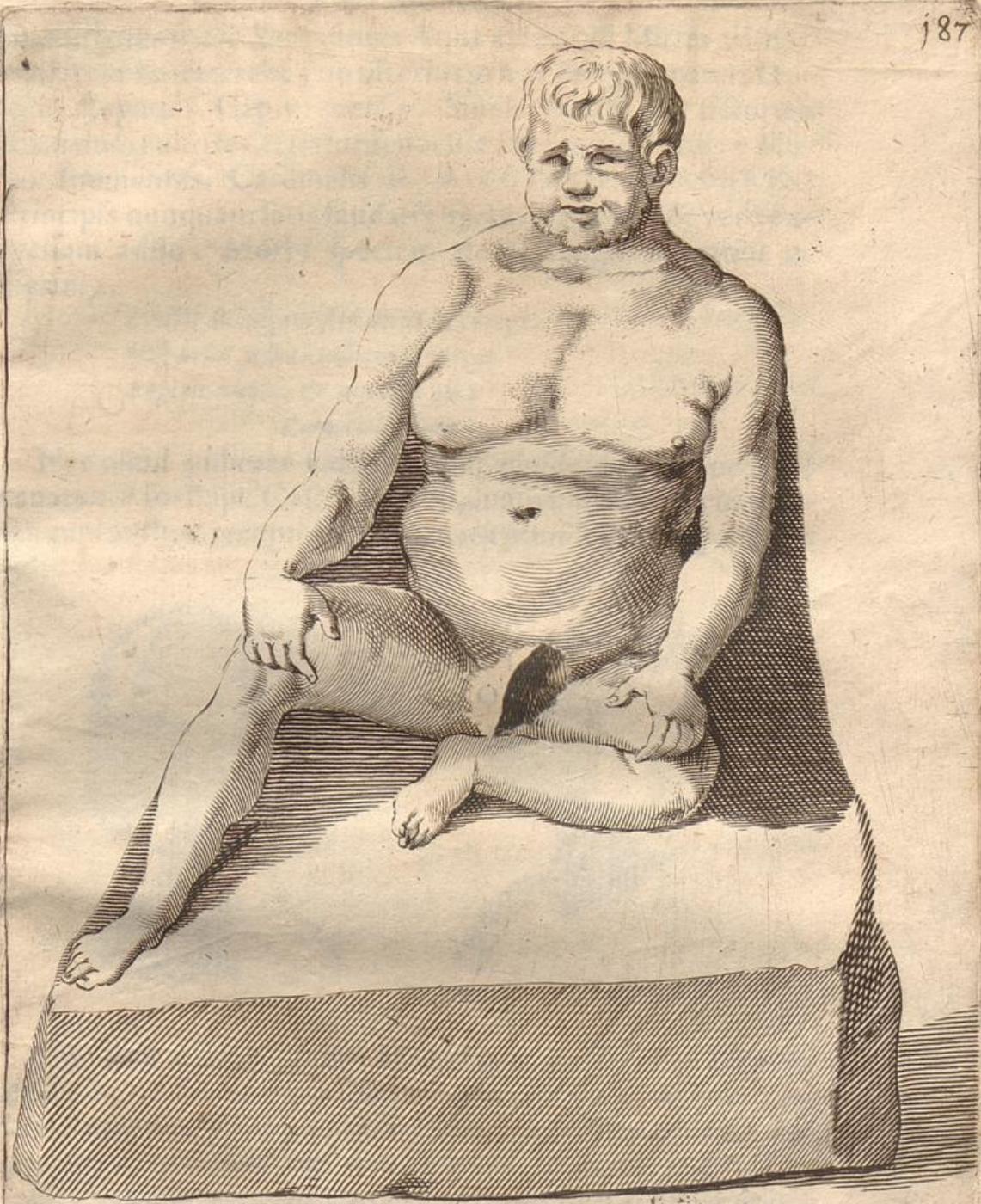
ptennij

ptennij egestatem diuina manus providentia mitigauit. Huic post mortem, Egyptij, patrie gentis suae instituto, templa fecerunt: & ut iustam dispensationis gratiam posteritas disceret, quomodo esurientibus & ementibus frumenta diuiserat, cupitis super positus est. Nomen etiam, ut sanctius coleretur, ex primo auctore generis accepit. Nam quia Sara pronepos fuerat, ex qua nonagenaria Abraham indulgentia Dei suscepit: filium, Serapis dictus est, graeco sermone hoc est Ἐραπίς ἀπὸ. Sed hoc inuito Ioseph accidit, imo mortuo. Neq; enim ad hoc facinus religiosus animus & Deo summo dicatus adduci potuisset, ut erroris illecebras ex nomine suo superstitionis hominibus ipse preberet, praesertim cum sciret haec esse in Dei sacrosanctis legibus, ne quis hominum tale aliquid aut veneretur, aut coleret.

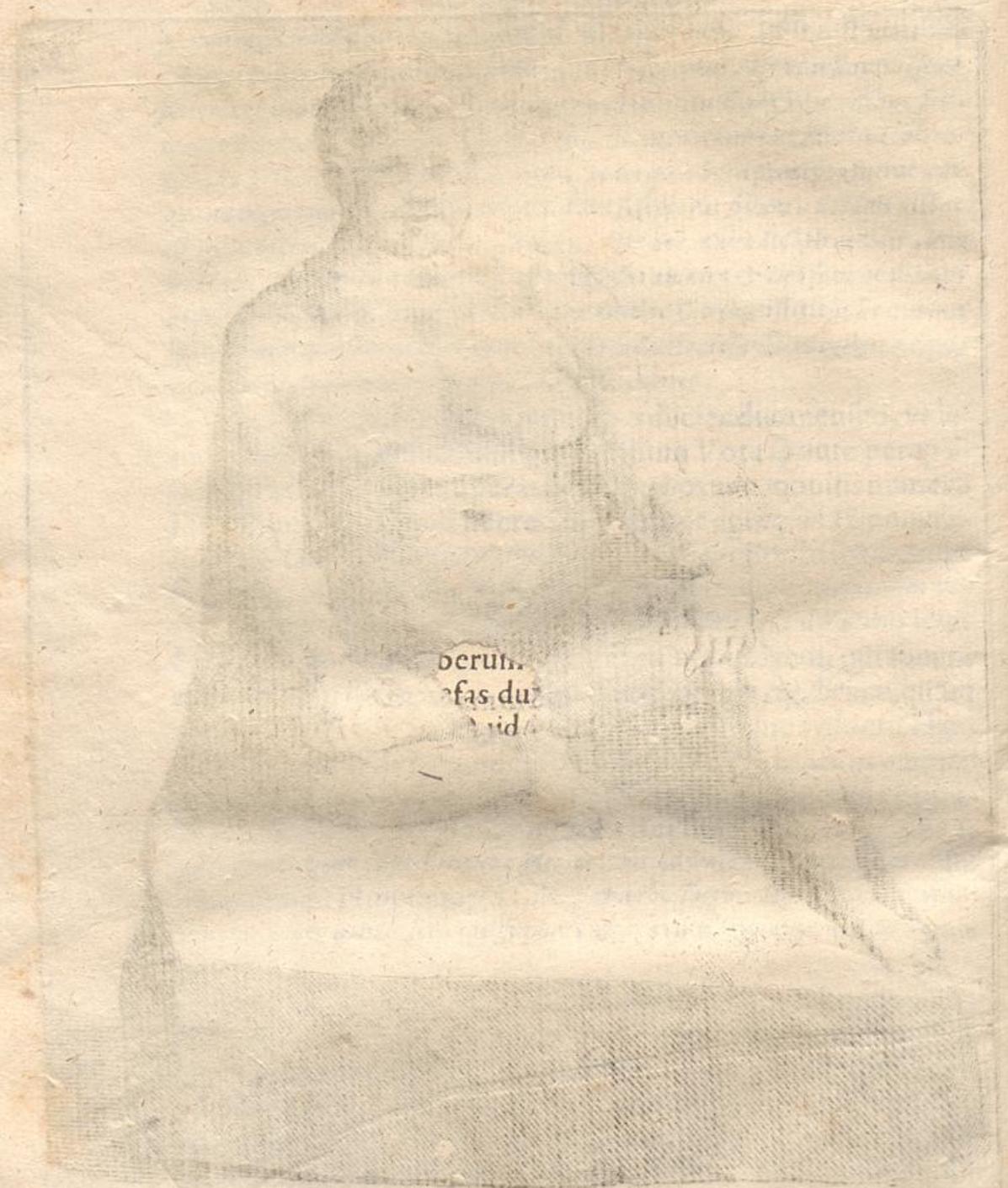
Vnum hoc auctarij loco omnino adijciendum censeo, valetudini restitutos non solum per morbum Vota sponte peregisse, sed etiam post recuperatas vires aliorum monitis munera Dijs obtulisse. Quod ut credam, suadet egregius Hippocratis locus Lib. de ijs quae ad Virgines spectant. qui Foëlio interprete sic habet: Redeunte ad mentem homine, mulieres cum alia multa, tum vero etiam pretiosissimas vestes muliebres Dianae consecrant, à Vatribus id iuuentibus deceptae. En liberum optimi senis candorem, qui fucum aegris factum silere nefas duxit, ubi maior erat medicinae, quam opinionis necessitas. Quid verò Vatum nomine voluerit Hippocrates, optimè in eiusdem de Victu in acutis Librum notauit Galenus, ubi Augures fuisse ostendit. De quibus ad Hippocratis mentem egregiè Columella Rei Rust. Lib. 1. Cap. xii. Aruspices vana superstitione rudes animos ad impensas compellunt. At verò diuinè Hippocrates Lib. de morbo sacro: Qui incantationibus uiuntur, meo iudicio sceleratissimum, & maxime impium diuinum numen faciunt.

Quae verò haec fuerint dona, paucis circumspicendum. Theodoretus octaua Therapeutica narrat veterum Christianorum morem fuisse, qui conualuerant, partis affectae imaginem ex auro & argento aliave materia illi sancto suspendisse, cuius ope se sanatos putabant, quod adhuc passim seruari videmus. In hunc modum Philisteis Arcam Domini retinentibus

bus

E. MVSEO EMINENTISS. CARD. FRANC. BARBERINI

derun.
ofas du
vid

EMINENTISSIMO CARD. FRANC. BARNAB. RIVA

bus auctores fuere Sacerdotes Anos aureos & Mures aureos cum Arca remitterent, ne ulterius in eos fauaret manus Domini, Regum i. Cap. vi. vers. v. Simile quid fecisse fictorum Numinum cultores, testatur Icuncula Hydropici fictilis è Museo Eminentiss. Cardinalis FRANCISCI BARBARINI Principis nunquam satis laudati: quam eleganter & verè expressam addo. Morbi speciem doctè tangit Horatius 2. Carm. 2.

Crescit indulgens sibi dirus Hydrops,

Nec sitim pellit, nisi causa morbi

Egerit venis, & aquosus albo

Corpore languor.

Nec aliud indicare videtur caput eiusdem operis occipite cauatum è Io: Bapt. Casalis Museo, quam mulierem oculis forsitan captam hoc recepti visus monumentum Saluti appendisse.

Huc facit elegantissimus Macrobij locus Lib. 1. Cap. 12. Duodecimo (Calendarum Ianuariarum) ferie sunt Diæ Angeronia, cui Pontifices in Sacello Voluptæ sacrum faciunt, quam Verrius Flaccus Angeroniam dici ait, quòd angores ac animorum sollicitudines propitiata depellat. Masurius adijcit, simulacrum eius Deæ ore obligatio atque signatio

Aa 2 in

*in ara Voluptia propterea collocatum, quod qui suos dolores anxietatesq;
dissimulant, perveniant patientia beneficio ad maximam voluptatem. Iu-
lius Modestus ideo sacrificari huic Deae dicit, quod a populo Romanus mor-
bo, qui Angina dicitur, praemisso VOTO sit liberatus.*

AMICOS etiam pro se suisq; Dona Dijs obtulisse video.
Vnde Claudianus Lib. II. in Stilicone.

*Hinc amor, hinc veris, & non fallacibus omnes
Pro te solliciti Votis.*

Argumento est vetus Inscriptio S. Aegidij Oppidi Pafanelli
in agro Fulginate à laudato Viro Io: Baptista Doni ex suis
collectaneis mihi transmissa.

E X. V O T O. D O N V M
P O S V I T. C. T E T T I V S
F E S T V S. P R O. S E
E T. S V I S. L. D. D. D

Certis eiusmodi vota Numinibus peculiariter soluebantur,
atque in primis Ioui Optimo Maximo.

I O V I. O. M
T E R T I V S. B I V V O
P R O. S A L V T E
P E T R O N I I. M E R V L Æ
P. P E T R O N I I. F
V. S

Elegantius, Conuenis in Saxo legitur:

I O V I
S A L V T A R I
V L P I A N V S
G R A V I. I N F I R M I
T A T E. L I B E R A T V S

Soli pariter:

S O L I. Æ T E R N O
S A C R V M
P R O. S A L V T E. P. V A L E R I I. C R I S P I
&c.

Item

Item Mineruæ votum pulcherrimum lego non longe à Tre-
bia :

MINERVÆ
MEMORI
COELIA. IVLIANA
INDVLGENTIA
MEDICINARVM
EIVS. INFIRMITATE
GRAVI. LIBERATA
D. P.

Cui Deæ titulum MEDICÆ attributum video Placentiæ :

MINERVÆ. MEDICÆ
CABARDIÆ
VALERIA. SAMMONIA
VERCELLESIS. V.S.L.M

Item Dianæ:

DIANÆ. SACR. PRO. SALVT
A. TAPETI. ANTONINI. TENAX
V. S. L. L. M

Iunoni etiam, Isidi, Herculi, alijsq; Dijs ac Deabus Vota le-
guntur fusa, quæ passim apud Gruterum extant.

Sed & pro ijs, quorum deplorata videbatur Salus, Amici
VOTA faciebant. Propertius Lib. II. Eleg. IX.

Hæc mihi Vota tuam, propter suscepta salutem,

Cum capite hoc Stygia iam peterentur aquæ

Et lectum flentes circum staremus amici.

Clarius & magis in VOTI speciem Poeta Comicus in He-
cyr.

— malè metuo, ne Philomena magis

Morbus aggrauescat. quod te Æsculapi.

Et te salus, ne quid huius sit, oro.

Sic

Sic ægrotante Nicanore Aristoteles, ut tradit in eius vita Laertius, ex voto pro eius incolumitate testamento iussit statui *Animalia lap. dea cubitorum quattuor Ioui Seruatori, ac Mineruæ Seruatrici in Stagiris*. Huius generis videtur, quod Veronæ in veteri cippo est apud Comitem Iustum. Ex quo patet votum ab alio factum pro eo exsoluisse amicum.

L. RENODIVS

PLANTA

FLAMEN. VOVIT

MANISNAVIVS. POSVIT

Imo de publica salute Vota Dijs soluta constat ex veteri marmore, cuius apud Luc. Faunum memoria:

SECULO. FELICI. ISIAS. SACERDOS. ISIDI
SALVTARI. CONSECRATIO

CAPVT XXXIV.

SENECTVTIS VOTA.

Fatali lege quicquid sub uniuerso Cœli ambitu est nihil durabile ostēdit præter supremum Opificem, cuius nutu & arbitrio standum. Homo autem ut mentis consortio Deo proximus ceteris animantibus præstat, sic durum illud naturæ imperium fert grauissimè, dum ob repente sensim ætate eneruantur vires, ob fatiscentem calorem, qui nectare suo defectus semetipsum conficit, quemq; iure senium dixere sapientes, & quidem, ut ex Næuio Nonius Marcellus, Sonticum, hoc est, uniuerso corpori perpetuò nociuum. Tagem eloquentiæ parens Tullius memorat puerili specie visum, sed prudentia senili. Mens tamen languente ad extremum corporis domicilio senio fluxa redditur, unde & in senibus fidem inuenit decantata veterum Poetarum fabula de Tithono, qui senecta ætate repuerascens in cunis quieuit. Senectus igitur